

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-74>

УДК 330.1

МІЦЕНКО Наталія

Львівський торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-0337-8346>

МІЩУК Ігор

Львівський торговельно-економічний університет
<https://orcid.org/0000-0001-5661-0164>

СТАРТАП ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Обґрунтовано роль стартап-проектів як інструментів реалізації інноваційних підприємницьких ідей. Доведено потребу поширення стартап-руху задля розвитку економіки країни на інноваційних засадах під час війни і в період повоєнного відновлення як складової національної інноваційної системи, драйвера інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності країни, основи формування національної стартап-екосистеми.

Узагальнено сутнісно-критеріальні ознаки стартапів, акцентовано на важливості інноваційної ідеї та інтелектуального потенціалу членів команди. Підкреслено залежність ефективності роботи команди стартапу від підприємницьких здібностей, здатності до комунікації та креативного мислення, уміння працювати в команді, готовності до лідерства та відповідальності.

Проведено порівняльний аналіз сфер діяльності, в яких реалізовані стартап-проекти, в Україні та в провідних країнах стартап-руху, який дозволяє стверджувати про наявність передумов для створення стартапів в Україні, для реалізації особистісного інноваційного потенціалу українців в умовах цифровізації та Індустрії 4.0.

Ключові слова: стартап-проект, особистісний інноваційний потенціал, команда стартапу, екосистема стартапів, стартап-рух.

MITSENKO Nataliia, MISHCHUK Ihor

Lviv University of Trade and Economics

STARTUP AS A TOOL FOR REALIZING INNOVATIVE POTENTIAL

The purpose of the article is to scientifically substantiate the theoretical and applied aspects of the development of startups in Ukraine based on the realization of personal innovative potential in the conditions of neo-economy and changes in social and labor relations under the influence of Industry 4.0.

The role of startup projects as tools for implementing innovative entrepreneurial ideas is substantiated. The need to spread the startup movement for the development of the country's economy on an innovative basis during the war and during the post-war recovery period as a component of the national innovation system, a driver of the country's investment attractiveness and competitiveness, and the basis for the formation of a national startup ecosystem is proven.

The essential and criterion features of startups are summarized, emphasizing the importance of the innovative idea and the intellectual potential of team members. At the same time, a person should be considered as the primary source of innovative ideas, which can later be implemented in startup projects. The dependence of the startup team's efficiency on entrepreneurial abilities, communication skills and creative thinking, the ability to work in a team, readiness for leadership and responsibility are emphasized.

A comparative analysis of the areas of activity in which startup projects are implemented in Ukraine and in leading countries of the startup movement has been conducted, which allows us to assert that there are prerequisites for creating startups in Ukraine, for realizing the personal innovative potential of Ukrainians in the context of digitalization and Industry 4.0.

From the point of view of the priority of human values and human resources in achieving the goals of innovative development, startup projects provide an opportunity for self-realization of a person's entrepreneurial potential and personal innovative potential.

Keywords: startup project, personal innovation potential, startup team, startup ecosystem, startup movement.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Становлення неоекономіки як сучасного порядку соціально-господарських відносин є передумовою підвищення конкурентоспроможності та іміджу країни, зростання її інвестиційної привабливості та драйвером сталого розвитку. Неоекономіка спирається на нові знання та ідеї, нові розробки й методи управління, інформаційно-комунікаційні технології. На відміну від традиційної економіки, неоекономіка ставить на перше місце інноваційний потенціал і людські ресурси, які виступають його носіями. Інструментом реалізації інноваційних підприємницьких ідей стали стартап-проекти.

За даними Startup Ranking, до топ-10 країн за масштабами поширення стартап-руху відносяться: США (83551 стартап), Індія (17748 стартапів), Велика Британія (7619 стартапів), Канада (4129 стартапів), Австралія (3117 стартапів), Індонезія (2895 стартапів), Німеччина (2555 стартапів), Франція (1739 стартапів), Іспанія (1554 стартапи), Об'єднані Арабські Емірати (1409 стартапів) [1]. Активне формування екосистем стартапів в зарубіжних країнах та їх роль в розвитку високих технологій підтверджує важливість стартап-руху для економіки України, необхідність його підтримки на різних рівнях. Водночас, стартап-проекти слід розглядати не лише в контексті впливу на економіку країни, а й з точки зору можливостей реалізації особистісного інноваційного потенціалу людини як автора (ініціатора) стартап-ідеї.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку стартапів є об'єктом низки наукових досліджень, у яких, передусім, досліджується зарубіжний досвід розвитку стартапів та можливості його імплементації в Україні, зокрема, відмітимо праці таких науковців, як Р. Альбанезі [2], А. Бадулеску [2], Д. Бадулеску [2], О. Ляш [3], А. Касич [4], М. Тимошенко [5], О. Трофименко [3] та ін.

Теоретико-методологічним та прикладним характеристикам стартапів, розгляду їх особливостей як форми інноваційного підприємництва присвячені дослідження Л. Лігоненко, М. Хаустова [6]. В монографії [6] узагальнено наукові дослідження у сфері стартапів, розвинуто теоретичні засади управління життєвим циклом стартапів на основі ідентифікації стадій їх розвитку, розроблено модель впливу факторів на розвиток стартапів.

Значна частина дослідників звертає увагу на створення екосистем стартапів як сукупності взаємопов'язаних суб'єктів підприємництва, організацій та установ, органів влади, що співпрацюють задля розробки та реалізації стартап-ідей: Д. Антонюк [7], К. Антонюк [7], Д. Бондаренко [8], А. Данько [8], О. Дума [9], К. Завтура [9], С. Пермінова [10], Н. Ситник [10], М. Хаустов [8], М. Чупріна [10], О. Юрченко [8] та ін.

Розвиток стартапів розглядається як ефективний інструмент стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та розвитку економіки і тому І. Литвин та С. Миськів [11] акцентують на державній підтримці стартап-індустрії.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Розвиток економіки країни на інноваційних засадах як під час війни, так і в період повоєнного відновлення потребує поширення стартап-руху, який зарекомендував себе в світі в якості складової національних інноваційних систем, драйвера інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності країн, основи формування національних стартап-екосистем та акселераторів.

Зважаючи на важливість формування та поширення інноваційного підприємництва для сталого розвитку економіки України, зауважимо, що необхідне дослідження особистісного інноваційного потенціалу людини як ініціатора інноваційної ідеї, головного рушія стартап-проєкту.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є наукове обґрунтування теоретичних та прикладних аспектів розвитку стартапів в Україні на основі реалізації особистісного інноваційного потенціалу людини в умовах неоекономіки та змін в соціально-трудових відносинах під впливом Індустрії 4.0.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відновлення економіки України у повоєнний період повинно відбуватися на якісно нових, інноваційних засадах: активізація науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, розвиток та впровадження передових технологій, налагодження високотехнологічного виробництва — необхідні передумови сталого розвитку країни та забезпечення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Планом відновлення України в якості ключового напрямку зазначений розвиток секторів економіки з доданою вартістю, в т.ч.:

- IT: Розвиток стартап екосистеми (інноваційні хаби, акселератори, інкубатори, платформа);
- IT: Венчурний фонд DISC Capital;
- IT: Грантова підтримка стартапів Фондом розвитку інновацій (Українським фондом стартапів);
- IT: Освітній проєкт "IT Nation";
- IT: Подвоєння залучення інвестицій для стартапів;
- IT: Полігон світових ідей та ін. [12].

Процес поширення інновацій невід'ємно пов'язаний з розвитком кадрового потенціалу, адже саме людина є носієм креативності та інноваційності, системи підтримки підприємництва, механізму взаємодії науки, освіти, влади, бізнесу та громади [13]. Наголосимо, що саме людину слід розглядати як первинне джерело інноваційних ідей, які в подальшому можуть отримати своє втілення в стартап-проєктах.

Інноваційна ідея — основа створення стартап-проєкту незалежно від того, який рівень її новизни; важливим є її здатність задовольняти існуючу (потенційну) потребу (виробничу чи споживчу) на ринку.

Індивідуальний трудовий потенціал людини складається з психофізіологічного, освітнього, інтелектуального та культурно-особистісного потенціалів. Під час трудової діяльності, обміну досвідом, навчання протягом життя, підвищення кваліфікації трудовий потенціал особистості (працівника) змінюється: працездатність і творчі здібності акумулюються (накопичуються) і зростають у міру розвитку й удосконалення знань і навичок, покращення умов праці і життєдіяльності людини. Однак, часто трудова діяльність на робочому місці не дозволяє людині реалізувати свій особистісний потенціал, свої задуми.

Нині ситуація кардинально змінюється: цифровізація та інші проривні технології Індустрії 4.0 обумовили глибокі, масштабні зміни у бізнес-процесах, які сприяють формуванню нових видів і форм зайнятості, нових видів і форм економічної діяльності [14, с. 146]. Через призму зайнятості, доходів, гідної

праці, інших системотвірних компонентів соціально-трудового розвитку чітко простежується ...зародження нових можливостей для економічно активної людини, для підприємництва в умовах неоекономіки [14, с. 170].

Стартап-проекти виступають інноваційним інструментом, використовуючи який людина може втілити в життя свої ідеї, винаходи, розробки. Стартапи виступають як специфічна організаційна структура (причому на різних етапах організаційного оформлення – стартап-проект, новостворена компанія, компанія в процесі юридичної реєстрації), яка характеризується такими сутнісно-критеріальними ознаками, як:

- високий інтелектуальний потенціал членів команди;
- концепція діяльності базується на інноваційній ідеї (розроблення чи впровадження інноваційного продукту; створення чи впровадження нової технології; імплементація нових методів ведення бізнесу, ін.);
- пошук оптимальної масштабованої бізнес-моделі;
- нестача капіталу для реалізації інноваційної ідеї, використання самофінансування та залучення коштів членів команди на ранніх етапах життєвого циклу стартапу;
- орієнтація на максимальне зростання в умовах невизначеності і ризиковості;
- порівняно незначний період існування (стартапи націлені на створення бізнесу та його подальший продаж), невелика чисельність членів команди стартапу.

Об'єднання кількох однодумців у єдину команду стартап-проекту і планомірно організований процес праці породжує синергетичний ефект колективної праці, що перевищує суму зусиль осіб, що діють індивідуально. Ефективна робота команди в цьому випадку забезпечується не лише кваліфікаційним та професійним рівнем підготовки її членів, а й їх підприємницькими здібностями, гнучкістю та цілеспрямованістю, здатністю до комунікації та креативного мислення, умінням позиціонувати себе як члена команди та працювати в команді, готовністю до лідерства та прийняття відповідальності.

Підкреслимо, що впровадження методів і моделей штучного інтелекту вже зараз призводить до вивільнення багатьох працівників в різних галузях економіки. Тому можна очікувати, що частина з них може перейти в сферу інноваційного підприємництва та долучитися до стартап-руху. Відомі українські стартапи, такі як People.ai, Grammarly, Gitlab і Ahrefs зібрали величезну базу користувачів у всьому світі, що підкреслює майстерність розробників України, які користуються великим попитом серед іноземних організацій за їхній досвід. Про підприємницький дух в Україні свідчить те, що багато розробників вирішують створювати власні стартапи, навіть маючи вигідні пропозиції роботи [15].

Певний інтерес представляє порівняльний аналіз сфер діяльності, в яких реалізовані стартап-проекти, в Україні (табл. 1) та в провідних країнах стартап-руху (табл. 2). Як бачимо, в Україні сцена стартапів найкраще представлена в розробці програмного забезпечення, IT-інструментів для маркетингу, електронної комерції, управління продажами та комунікації зі споживачами.

Таблиця 1

Топ-5 стартапів України та сфери їхньої діяльності (складено за [1])

Стартапи	Рейтинг SR Score	Характеристика
SendPulse	80,585	SendPulse створює профіль поведінки користувача для кожного передплатника на основі його комунікаційних уподобань, часового поясу, вмісту, макета, покупок продуктів і багатьох інших унікальних даних. Профіль користувача використовується платформою ШІ не лише для створення найкращого досвіду для кожного користувача, але й для розуміння поведінки користувачів у групах із схожою аудиторією (т.зв. цифрові двійники). Використовуючи динамічне групування, платформа ШІ може малювати більш повну картину прогнозованої поведінки користувачів і створювати контент із найкращим потенціалом монетизації.
Snovio	78,756	Універсальна платформа, яка дозволяє маркетологам, торговим представникам, хедхантерам та іншим професіоналам генерувати потенційних клієнтів на веб-сайтах, у соціальних каналах і базах даних, перевіряти їх, а також надсилати інтелектуальні кампанії електронної пошти на основі поведінки одержувача.
Serpstat	76,032	Хмарний інструмент пошукового маркетингового аналізу, який підходить для всіх галузей і підприємств, переважно для цифрового маркетингу, агентств SEO та електронної комерції. Платформа пропонує аналіз оптимізації пошукових систем, дослідження ключових слів, аналітику, відстеження рейтингу, аналіз зворотних посилань, аудит SEO, локальне SEO тощо. Користувачі можуть досліджувати ключові слова, отримувати списки ключових слів конкурентів і порівнювати їх, а також перевіряти такі показники, як обсяг пошуку, ціна за клік, рівень конкуренції або кількість результатів пошуку. Ключові слова можна налаштувати для певних країн; рейтинг можна відстежувати для визначених користувачем міст, країн або мов.
Sitechecker.pro	75,193	Безкоштовна перевірка SEO на сторінці - безкоштовний звіт про пошукову оптимізацію за більш ніж 100 параметрами за допомогою найкращого засобу перевірки веб-сайтів. Детальний аудит сайту допомагає знайти помилки та підвищити SEO рейтинг за рахунок точних підказок.
Bookimed	72,721	Провідна міжнародна платформа для пошуку найкращих медичних закладів та організації подорожей у світі.

Натомість, в провідних країнах стартап-руху сфери функціонування стартапів більш диверсифіковані, охоплюють, крім зазначених, освіту, бізнес-технології, електронний банкінг та ін. Загалом в 2024 році у світі 31,95% стартапів діяли в індустрії програмного забезпечення та даних, 12,83% – в сфері Healthtech [16].

За даними звіту Startup Blink, до топ-10 найкращих країн для стартапів відносяться: США, Велика Британія, Ізраїль, Канада, Сінгапур, Швеція, Німеччина, Франція, Нідерланди, Швейцарія. Сполучені Штати залишаються провідною екосистемою стартапів у світі, яка підтримується потужним ринком венчурного капіталу, сприятливою для інновацій культурою, висококваліфікованою робочою силою. Великі міста США, такі як Сан-Франциско, Нью-Йорк і Лос-Анджелес, продовжують бути в авангарді стартапів; хоча кількість міст США, врахованих у звіті, зменшилася з 383 у 2020 році до 240 у 2024 році.

Таблиця 2

Провідні стартапи країн та сфери їхньої діяльності (складено за [1; 3])

Країна	Топ-10 стартапів	Напрями діяльності
США	OpenAI , HotJa, Character.AI , InVideo , Knoij, Karwing, beBee, StudioBunder, Convertio, Tailor Brands	Дослідження та розгортання штучного інтелекту, створення відео, IT-інструментів для аналізу кількості відвідувачів сайту, відгуків, персонального брендингу, формування push-повідомлень для мобільних додатків та ін.
Індія	Cutt.ly, W3Schools, Razorpay, Ketto , CollegeDekho, Testbook, Conoise.com, Appy Pie, Holidify, NewsBytesApp	Освіта, персональний розвиток, логістика, сервіси з продажу, додатки для краудфандингу, дизайн та журналістика та ін.
Велика Британія	Revolut, Bark.com, What3words, Payship, VEED, Synthesia , Chessable, Carwow.co.uk , Perlego, Vinterior	Електронний банкінг, сервіси для продажу, соціальні мережі, ігри, освіта та навчання, музика, VPN та ін.
Канада	Windscribe, NDAX , Logo.com, Stay22, Borrowwell, Missive, Spocket, Agendrix , Riiipen , Sirved	Безпека, дизайн, навчання та розвиток, хмарні технології, дропшипінг, грошові перекази, подорожі та ін.
Австралія	Paperform, Aspose App , Desyner, SkyCiv, SaasHub, LibHunt , Askable, DealDrop, Avaza, GoodBooks	Бази даних, хмарні технології, освіта, бізнес-технології, сервіси для відгуків та ін.

Нині в Україні нараховується 392 стартапи; останній, створений інженерами-програмістами під керівництвом стоматологів у 2024 році, Zubok CRM – постачальник безкоштовного хмарного програмного забезпечення для управління стоматологічною службою, яке включає стоматологічний календар, цифрові квитанції, звіти та цифрову форму історії хвороби, а також базу даних лікарів і пацієнтів, список цін і послуг, що надаються. Україна має 6 міст у топ-1000 (Київ, Львів, Харків, Одеса, Тернопіль, Дніпро) і вважається однією з найкращих країн Східної Європи для створення стартапів (9 місце серед країн Східної Європи) [16].

Все це дозволяє стверджувати про наявність передумов для створення стартапів в Україні, а, отже, і для реалізації особистісного інноваційного потенціалу українців. Разом з тим, через недостатню підтримку стартап-компаній з боку української держави та інвесторів багато молодих компаній співпрацюють із зарубіжними інвесторами. Така ситуація може призвести до того, що іноземні інвестори, прагнучи отримати вигоду, можуть придбати або контролювати ці стартапи, і тоді вони перестануть бути українськими [6, с. 196].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Поширення стартап-руху в реаліях сьогодення дозволяє вирішувати як економічні, так і соціальні проблеми країни. На рівні держави це розглядаємо в контексті інноваційного розвитку, кардинальної трансформації галузей економіки під час повоєнного відновлення, посилення конкурентоспроможності на світовому ринку, тому важливо сформувати ефективну екосистему стартапів та забезпечити її державну підтримку. З точки зору пріоритетності людських цінностей, людського ресурсу в досягненні цілей інноваційного розвитку стартап-проекти дають можливість самореалізації підприємницького потенціалу людини та його особистісного інноваційного потенціалу. Це вимагає ідентифікації детермінантів, що обумовлюють здатність ініціатора інноваційної ідеї сформувати команду та започаткувати стартап-проект.

У перспективі дослідження розвитку стартапів доречно спрямовувати на оцінку впливу глобалізації та наростання гібридних загроз, ідентифікацію ризиків та перешкод в умовах неоекономіки.

Література

1. Startup Ranking. URL: <https://www.startupranking.com/countries>
2. Альбанезі Р., Бадулеску А., Бадулеску Д. Інноваційні стартапи і виклики штучного інтелекту: висновки з досвіду Італії та Румунії. *Журнал європейської економіки*. 2024. Т. 23, № 1. С. 33–71.
3. Трофименко О. О., Іляш О. І. Порівняльний аналіз розвитку стартапів у світовій економіці. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 25–30.
4. Касич А. О., Джура А. М. Стартапи як форма підприємницької діяльності: поняття, значення, зарубіжний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 24–31.
5. Тимошенко М. В. Інноваційні стартапи як чинник розвитку економіки: краща світова практика та досвід України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 33. С. 13–20.

6. Хаустов М. М. Стартапи: створення та масштабування : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. 224 с.
7. Антонюк Д., Антонюк К. Порівняльний аналіз екосистем стартапів у моделях розвитку країн Східної Європи: досвід післявоєнної реконструкції України. *Менеджмент і підприємництво: тенденції розвитку*. 2023. № 2 (24). С. 59–69.
8. Хаустов М. М., Данько А. Т., Бондаренко Д. В., Юрченко О. К. Дослідження екосистем стартапів країн світу для забезпечення їх економічного зростання. *Бізнес Інформ*. 2022. № 8. С. 47–59.
9. Дума О. І., Завтура К. О. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2021. Vol. 3, numb. 1. С. 119–130.
10. Ситник Н. І., Пермінова С. А., Чупріна М. О. Розвиток вітчизняної екосистеми стартапів в умовах глобальних викликів сьогодення. *Економічний простір*. 2023. № 186. С. 81–87.
11. Литвин І. В., Миськів С. О. Особливості державної підтримки стартап-підприємництва в європейських країнах. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2024. № 1 (11). С. 238–249.
12. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
13. Смачило В., Халіна В., Чайка Д. Формування локальної стартап-екосистеми. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-9>
14. Неоekonomіка та імперативи розвитку підприємництва : монографія / І. М. Репіна, В. П. Кукоба, О. О. Кизенко та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 243 с.
15. Startup Ecosystem Report 2024. URL: <https://www.startupblink.com/startupecosystemreport>
16. StartupBlink. URL: <https://www.startupblink.com/>

References

1. Startup Ranking. URL: <https://www.startupranking.com/countries>
2. Albanesi, R., Badulescu, A., Badulescu, D. (2024). Innovative startups and the challenges of artificial intelligence: conclusions from the experience of Italy and Romania. *Journal of European Economics*. Vol. 23, No. 1. P. 33–71.
3. Trofyomenko, O. O., Ilyash, O. I. (2023). Comparative analysis of startup development in the world economy. *Problems of economy*. No. 3. P. 25–30.
4. Kasych, A. O., Dzhura, A. M. (2019). Startups as a form of entrepreneurial activity: concept, meaning, foreign experience. *Investments: practice and experience*. No. 2. P. 24–31.
5. Tymoshenko, M. V. (2022). Innovative startups as a factor of economic development: best world practice and experience of Ukraine. *Scientific notes of the Lviv University of Business and Law. Economic series. Legal series*. Is. 33. P. 13–20.
6. Khaustov, M. M. (2023). Startups: creation and scaling. Kharkiv: FOP Liburkina L. M. 224 p.
7. Antonyuk, D., Antonyuk, K. (2023). Comparative analysis of startup ecosystems in development models of Eastern European countries: experience of post-war reconstruction of Ukraine. *Management and Entrepreneurship: Development Trends*. No. 2 (24). P. 59–69.
8. Khaustov, M. M., Danko, A. T., Bondarenko, D. V., Yurchenko, O. K. (2022). Research of startup ecosystems of countries of the world to ensure their economic growth. *Business Inform*. No. 8. P. 47–59.
9. Duma, O. I., Zavtura, K. O. (2021). Startup ecosystem in Europe: best practices and lessons for Ukraine. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. Vol. 3, numb. 1. P. 119–130.
10. Sytnyk, N. I., Perminova, S. A., Chuprina, M. O. (2023). Development of the domestic startup ecosystem in the context of today's global challenges. *Economic Space*. No. 186. P. 81–87.
11. Lytvyn, I. V., Myskiv, S. O. (2024). Peculiarities of state support for startup entrepreneurship in European countries. *Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and development problems*. No. 1 (11). P. 238–249.
12. Ukraine Recovery Plan. URL: <https://recovery.gov.ua/>
13. Smachilo, V., Khalina, V., Chaika, D. (2021). Formation of a local startup ecosystem. *Economy and Society*. No. 23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-9>
14. Repina, I. M., Kukoba, V. P., Kizenko, O. O. (2021). Neeconomics and imperatives of entrepreneurship development. Kyiv: KNEU. 243 p.
15. Startup Ecosystem Report 2024. URL: <https://www.startupblink.com/startupecosystemreport>
16. StartupBlink. URL: <https://www.startupblink.com/>